

Spreektekst Albert Jan Maat tijdens rondetafelgesprek over het WRR-rapport 'Naar een Voedselbeleid)

meer informatie: Adinda Lodders (06-1288 2887 / alodders@lto.nl)

Dank voor deze uitnodiging om met u vandaag van gedachte te wisselen over voedselbeleid. Wij, boeren en tuinders van Nederland, mogen in dat debat niet ontbreken. Ik deel met u ons beeld.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid bracht in september 2014 een bijzonder lezenswaardig en indrukwekkend rapport uit. Gedegen analyses, diepgravende deskstudies en stevige interviews met de belangrijke spelers in het veld zijn de basis voor de adviezen van de Raad. Daarmee heeft het rapport bij voorbaat al veel draagvlak. De Raad heeft opgehaald wat in het veld gedeelde beelden zijn en dat gecombineerd met de wetenschappelijke inzichten uit verschillende disciplines.

We hebben het rapport met bijzondere belangstelling gelezen. Per slot van rekening gaat het rapport voor een belangrijk deel over het werk van onze boeren en tuinders.

Het rapport 'Naar een Voedselbeleid' houdt de land- en tuinbouw een spiegel voor, immers we waren erbij toen het landbouwbeleid werd gemaakt.

De WRR gooit een steen in de vijver en daagt ons uit, samen met andere stakeholders, nieuwe visies te ontwikkelen. Het is aan ons om de weg naar volledige circulariteit, de energietransitie, de klimaatdoelen en een eerlijke verdeling van de marges leidend te laten zijn voor een toekomstbestendig voedselbeleid.

Wij delen de visie van het kabinet dat aanpassingen in het voedselsysteem nodig zijn om ook op de lange termijn voldoende, duurzaam en gezond voedsel te kunnen garanderen, zowel in Nederland als in de wereld.

We zijn in de beginfase van een transitie naar een volledig circulaire land- en tuinbouw (en 'groene' economie), die gericht is op het hergebruik van grondstoffen én die op een moderne internationale leest geschoeid is. We staan op het kantelpunt van een structurele verandering en die zal het resultaat zijn van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen en trends op het gebied van economie, technologie, instituties, natuur en milieu. En daar voeg ik in lijn met het kabinet gezondheid aan toe.

Het debat over voedselbeleid is daarom in mijn ogen het debat over de transitie van de landbouw. Dat lees ik ook uit de reactie van het kabinet.

Het kabinet spreekt over een integraal voedselbeleid waarin volksgezondheid, ecologische houdbaarheid en veiligheid centraal staan, maar dat zie ik als een te magere ambitie. Het zou kunnen betekenen dat 'we alles een beetje beter moeten gaan doen'. Maar ik zou meer ambitie in het debat in willen brengen. En laten we daar wat meer tijd voor nemen en de analyses van de WRR en de reacties op het rapport goed op ons in laten werken en geen keuzes voor de bühne maken.

Om te begrijpen voor welke vragen we vandaag staan, neem ik u even mee naar de jaren '50, na de Tweede Wereldoorlog, de Wederopbouw. De sociaaldemocraat Mansholt is dan minister van landbouw en voedsel. Later wordt Mansholt de architect van het Europees

landbouwbeleid. En dat is de snelweg naar voedselzekerheid en de route om het levenspeil van boeren en tuinders te verheffen en de burger betaalbaar voedsel te verschaffen.

Het GLB is dus niet alleen goed voor onze boeren en tuinders. Het GLB heeft meerdere positieve effecten, zoals de voedselketen die op gang komt, een sterke handelspositie van Nederland in de wereld en betaalbaar eten voor de werknemers in de fabrieken.

Mansholt was sterk in combinatie met de ondernemersmentaliteit van onze boeren en tuinders en de goed georganiseerde samenwerking tussen onderzoek, onderwijs, agribusiness en overheid. De Nederlandse land- en tuinbouw kreeg een geweldige boost. Er is al snel geen honger meer en de vrede in Europa houdt stand. Dat beleid heeft lang stand gehouden.

De afgelopen jaren is de focus in het GLB op tijd en terecht verlegd en staat realiseren van toegevoegde waarde en bijdragen aan vergroening, landschap en leefbaarheid centraal. Die vermaatschappelijking van het beleid zal doorzetten. Ook hierin zie ik de beweging dat landbouwbeleid toe is aan een verbreding.

Ondertussen is voedsel voor de meeste Europese consumenten in overvloed beschikbaar en zeer betaalbaar. De consument is spekkoper die voor relatief weinig geld goed, veilig en zeer gevarieerd eten kan kopen.

Maar om ons heen neemt de kritiek op de lage prijs voor ons voedsel toe. Daar sluit ik me bij aan, al constateer ik ook dat er een verschil is tussen de burger die kritiek heeft en de consument die de aanbieding in het winkelwagentje legt.

NGO's leggen te vaak een verband tussen de intensieve land- en tuinbouw, de lage prijzen en de negatieve effecten op klimaat, milieu en dierenwelzijn. Dat is voor ons een belangrijk punt om te markeren voor het maatschappelijke debat over voedselbeleid.

Om het inkomen enigszins op peil te houden, investeerden boeren en tuinders in schaalvergroting en is voor velen van hen de bedrijfsstrategie gericht op verlaging van de kostprijs per eenheid product. Zij specialiseren zich in één tak.

In de marketing heeft dit fenomeen een naam: commoditytrap. Ondernemingen, retailers, onderscheiden zich alleen nog op prijs. Onderscheidend zijn op kwaliteit en variatie is ondergeschikt aan de kostprijs. We zien dat dit het proces van 'costprice cutting' op bedrijfsniveau versterkt.

Daar maak ik me ernstig zorgen over.

Want een stevig verankerd voedselbeleid dat bijdraagt een gezonde samenleving en de circulair is, betekent dat ook de inkomenspositie van boer en tuinder goed en fatsoenlijk geregeld is. Dat is een morele opdracht voor alle stakeholders. Extra eisen en voorwaarden die aan de productie van ons eten worden gesteld, moeten niet worden afgewenteld op het inkomen van boer en tuinder maar gezamenlijk door ketenpartijen en consument worden gedragen.

Het systeem veranderen is reuze ingewikkeld. Dat lukt ons als land- en tuinbouw niet alleen.

Wij steunen de overgang naar een ecologisch houdbaar, gezond en robuust voedselnet. Gezond produceren, verwerken, vermarkten en gezonde voeding horen bij elkaar. Dat zal hoe dan ook het initiatief van vele maatschappelijke partijen vergen, zowel nationaal als Europees.

De stelling dat klimaatverandering de continuïteit van de voedselproductie wereldwijd in gevaar brengt, is voor Nederlandse boeren een grote kans en uitdaging tegelijk. WIJ HEBBEN OPLOSSINGEN; door koolstof (CO₂) te binnen aan de bodem, de bodemvruchtbaarheid te verbeteren, de gevolgen van de klimaatverandering (heftige buien) opvangen, de uitstoot van broeikasgassen tot nul terug te dringen door het behandelen en verwerken van verse mest, door verbetering van de biodiversiteit.

Boeren en tuinders hebben een oplossing. Dat maakt ons trots.

Zoals ik aan het begin betoogde en daar wil ik mee afsluiten: Wij slaan met de discussie over een nieuw voedselbeleid tegelijkertijd de weg in naar een circulaire land- en tuinbouw. Het debat over voedselbeleid kan de transitie richting een circulaire economie versterken, mits de overheid dat ondersteunt door een mededingingsbeleid dat faciliteert, in plaats van alleen de laagste prijs na te streven, goed groen onderwijs als onmisbaar wordt beschouwd, innovatie en fiscale vergroening beloont in plaats van bestraft en groene innovatie topprioriteit wordt.

Een volgend kabinet kan daarom niet zonder een eigen ministerie voor voedsel en groene plattelandseconomie.

Dank u wel.